

"אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו" התיקון לכפירת הטובה של אדם הראשון שאמר להקב"ה: "האשה אשר נתתה עמדי"

הראשון אחרי שנכשל בחטא עץ הדעת (בראשית ג-ז): "ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך, ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו, ארורה האדמה בעבורך בעיצבון תאכלנה כל ימי חיך". וביאר ב"צמח דוד" להרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע (פרשת בראשית ד"ה ולאדם) בלשון קדשו:

"ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך וגו', יש לדקדק וכי בזה חטא שמע לקול אשתו, הלא החטא היה שעבר על ציווי השי"ת, והיה לו לומר כי לא שמעת לקולי. ונראה כי השי"ת רמוז בזה ליציר כפיו מוסר השכל ואמר לו, הלא ידעת כי בראתי לאיש שיהיה משפיע והאשה שתהיה בחינת מקבל."

ואיה איפוא חכמתך שאמרת, האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל, ונעשית אתה המקבל והפכת הצינורות, ועבירה גוררת עבירה שאכלת מה שאסרתי לך. וזהו כי שמעת לקול אשתך, זה חטא קל, אך מזה נגרר חטא גדול, ותאכל מן העץ אשר צויתך לבלתי אכול ממנו, לזאת יראה כל אחד להישמר גם מחטא קל, למען יהיה שלם עם ה' כן יהי רצון."

ונראה לבאר דבריו הקדושים על פי מה ששנינו בגמרא (קידושין כט): כי רק אנשים חייבים במצות לימוד התורה אבל נשים פטורות, ונלמד דבר זה ממה שכתוב (דברים יא-ט): "ולמדתם אותם את בניכם - ולא בנותיכם". הנה כי כן מאחר שהנשים פטורות מלימוד התורה, הרי ברור כי הבעל העוסק בתורה צריך ללמד ולהשפיע לה דעת תורה, כדי שתדע כדת מה לעשות איך להתנהג על פי דרכי התורה.

ואכן כך ברא הקב"ה את האדם, שהאיש יהיה בבחינת "משפיע" דעת תורה לאשתו,

כשאמר הקב"ה: "אעשה לו עזר כנגדו", גילה בכך שהכל תלוי באדם עצמו, כי אם ישתדל לעסוק בתורה ובעבודת ה' תהיה לו אשתו בבחינת "עזר" לסייע לו בעבודת ה', אבל אם ח"ו לא ירצה לעסוק בתורה ובעבודת ה', כי אז לא רק שלא תהיה לו "עזר" אלא עוד תהיה "כנגדו" לקלקלו, כמו שדרשו בגמרא (סנהדרין קי.) על הפסוק (משלי יד-א): "חכמות נשים בנתה ביתה, זו אשתו של און בן פלת, ואולת בידיה תהרסנו, זו אשתו של קרח".

הנה כי כן מאחר שאנו רואים, כי אותה אשה שברא הקב"ה לאדם הראשון בכוונה תחילה בבחינת: "אעשה לו עזר כנגדו", לא רק שלא היתה לו לעזר אלא עוד הכשילה אותו בחטא עץ הדעת, הרי זו הוכחה ברורה כי אדם הראשון היה בבחינת "לא זכה", כי אם היה עומד כסלע איתן לקיים את אזהרת ה' שלא לאכול מעץ הדעת, לא רק שלא היה נגרר אחר עצת אשתו, אלא היה מחזק ומכין אותה מראש, שלא תדבר עם הנחש כדי שלא תיפול ברשתו.

אולם מאחר שאדם הראשון עצמו נפל בפיתוי היצר במחשבתו לאכול מעץ הדעת, זה גרם לכך שאשתו חוה נהפכה מבחינת "עזר" לבחינת "כנגדו" להכשילו, אולם אדם לא לקח את האחריות על עצמו כפי שהיה ראוי לעשות, אלא אמר להקב"ה: "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", נתתה לי אשה שהכשילה אותי, לכן יפה אמרו חכמינו ז"ל: "כאן כפר בטובה".

**"כי שמעת לקול אשתך" -
להיות מקבל ולא משפיע**

חשבתי דרכי להוסיף מילתא דחזי לאיצטורפי, מה שהוכיח הקב"ה את אדם

בפרשתנו (בראשית ג-יב): "ויאמר האדם האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל". ופירש רש"י: "כאן כפר בטובה". ומקור הדבר בגמרא (ע"ז ה.): "אמר להן משה לישראל, כפויי טובה בני כפויי טובה - כפויי טובה, דכתיב (במדבר כא-ה) ונפשנו קצה בלחם הקלוקל, בני כפויי טובה, דכתיב האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל". ופירש רש"י: "אשר נתתה עמדי, לשון גנאי הוא, שתולה הקלקלה במתנתו של מקום והוא עשאה לו לעזר".

ולכאורה יפלא: א) הן אמת כי מקרא מלא דיבר הכתוב ביצירת האשה (בראשית ב-יח): "ויאמר ה' אלקים לא טוב היות האדם לבדו אעשה לו עזר כנגדו", אולם הלא אדם הראשון אמת אמר כי האשה נתנה לו מן העץ הדעת ויאכל, מדוע אם כן האשימו אותו חכמינו ז"ל בכפיית טובה. ב) הלא דברי אלקים חיים וקיימים לעד ולעולמי עולמים, הנה כי כן איך נתקיים דבר ה': "אעשה לו עזר כנגדו", כאשר למעשה לא היתה לו לעזר, אלא אדרבה הכשילה אותו בעץ הדעת.

חטא אדם הראשון שהיה מקבל ולא משפיע

אך הביאור האמיתי על כך הוא, כי מאחר שהקב"ה הביע אומר ביצירת האשה: "אעשה לו עזר כנגדו", הרי ברור שהקב"ה יצר את האשה עם תכונות שתהיה "עזר" לבעלה, אולם בתוך הדברים רמז לו הקב"ה באמרו "עזר כנגדו", שהם תרתי דסתרי, כי מי שהוא "עזר" אינו "כנגדו" וכן להיפך, אלא שביקש הקב"ה ללמדו בכך כמו שפירש רש"י: "זכה עזר, לא זכה כנגדו להילחם".

והענין הוא כי לשון "עזר" פירושו, לעזור לאדם להשלים דבר שהוא רוצה בכך. נמצא כי

רש"י: "ויאמר האדם האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל - כאן כפר בטובה"

הקב"ה ברא את האשה להיות "עזר" לאדם, אולם מעשיו הרעים גרמו לה להיות "כנגדו"

רבי דוד מדינוב זי"ע: "כי שמעת לקול אשתך" - היית מקבל במקום משפיע, זה גרם: "ותאכל מן העץ"

אדם היה צריך להיות בבחינת "משפיע" מתורתו לחוה איך להתגבר על הנחש, אך במקום זה היה "מקבל"

בתורה, ועל ידי זה יש בכוחו לנצח את היצר הרע, אלו תוכן דבריהם.

"נשים במאי זכייך" -

לתקן פגם חוה בחטא עץ הדעת

מעשה יאירו עינינו להבין ביתר שאת דברי הרה"ק רבי דוד מדינוב זי"ע, כי שורש החטא של אדם הראשון הוא: "כי שמעת לקול אשתך" - שלא היה בבחינת "משפיע" כי אם בבחינת "מקבל", כי אם היה משפיע מתורתו לחוה והיא היתה מקבלת ממנו, היתה יכולה להתגבר על הנחש בכח תורתו, אבל על ידי שלא השפיע מכח תורתו לחוה ונהפוך הוא שהיה בבחינת מקבל ממנה, הרי גילו בזה שאינה נכנעת לכח התורה שלו, לכן לא היתה יכולה להתגבר על הנחש היצר בלי כח התורה שמכניע את היצר.

בדרך זו הרווחנו לומר ביאור חדש בשאלת רב לרבי חייא: "נשים במאי זכייך", על פי מה שהאריך רבינו האריז"ל ב"שער הגלגולים" (הקדמה לא) שכל אחד צריך לתקן את חלקו בחטא עץ הדעת, כי כל נשמות האנשים היו כלולות באדם, וכל נשמות הנשים היו כלולות בחוה כשאכלו מעץ הדעת. נשכיל להבין לפי זה מה שמצינו במדרש כי שלש מצוות שנצטוו הנשים הוא כדי לתקן חלקן בחטא עץ הדעת (ב"ר יז-ח):

"ומפני מה ניתן לה מצות נדה, על ידי ששפכה דמו של אדם הראשון, לפיכך ניתן לה מצות נדה. ומפני מה ניתן לה מצות חלה, על ידי שקלקלה את אדם הראשון שהיה גמר חלתו של עולם, לפיכך ניתן לה מצות חלה. ומפני מה ניתן לה מצות נר שבת, אמר להן על ידי שכבתה נשמתו של אדם הראשון לפיכך ניתן לה מצות נר שבת."

לגברייהו עד דאתו מבי רבנן". ופירש רש"י: "לבי כנישתא, תינוקות של בית רבן היו רגילים להיות למדים לפני רבן בבית הכנסת... ונטרין לגברייהו, ממתניות לבעליהן ונותנות להם רשות ללכת וללמוד תורה בעיר אחרת."

ותמהו המפרשים על השאלה: "נשים במאי זכייך", הלא יש להן הרבה מצוות ומעשים טובים, דהיינו כל מצוות עשה שאין הזמן גרמא, וכל מצוות לא תעשה מלבד המצוות המיוחדות להן. ומצינו ביאור נפלא על כך ב"יערות דבש" (חלק א דרוש א) וב"בית שמואל אחרון" (פרשת בלק), על פי מה ששינו (ברכות יב:): "אמר רבי אלעזר בן עזריה, הרי אני כבן שבעים שנה ולא זכיתי שתאמר יציאת מצרים בלילות". ומפרש הרע"ב: "ולא זכיתי לא נצחתי לחכמים, ודומה לו בגמרא (נדה לח:): בהא זיכנהו רבי אלעזר לרבנן, כלומר נצחם."

והנה אי אפשר לנצח את היצר הרע רק באמצעות לימוד התורה כמאמרם (קידושין ל:): "כך אמר הקב"ה לישראל, בני בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין, ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו". נמצא לפי זה כי הנשים שאינן מצוות על לימוד התורה אין בכוחן לנצח את היצר הרע. וזהו ששאל רב לרבי חייא: "נשים במאי זכייך", כלומר במה יש בכוחן לנצח את היצר הרע הלא אין בידן מצות לימוד התורה.

על כך השיב לו רבי חייא: "באקרויי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנויי גברייהו בי רבנן, ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן". כלומר בזכות הסיוע שהנשים מסייעות לבניהן ולבעליהן לעסוק בתורה, יש להן חלק בלימוד התורה שלהם, עד שנחשב כאילו הן עצמם עסקו

והאשה תהיה בבחינת "מקבל" ללמוד ממנו כדת מה לעשות, ואם היו אדם וחוה נוהגים כן, היה אדם משפיע ללמד את חוה מראש, לעמוד איתן כנגד הנחש ולא להיכנס עמו בדברים, ואז לא היתה נופלת ברשתו של הנחש לאכול מעץ הדעת.

אבל אדם הראשון טעה בכך, שלא היה בבחינת "משפיע" ללמד לאשתו איך להתנהג על פי התורה, אלא בבחינת "מקבל" לקבל ממנה עזר וסיוע בעניי העולם הזה שהאשה מכינה לבעלה, ובהנהגה זו כבר פגם בתכלית הבריאה שהאיש צריך להשפיע מתורתו לאשתו, ועל ידי זה עבירה גוררת עבירה שלא רק שלא היה בבחינת "משפיע" מדעת תורתו לאשתו איך להתגבר על פיתוי הנחש, אלא זאת ועוד שהיה בבחינת "מקבל" לשמוע בקול אשתו לאכול מעץ הדעת.

הנה כי כן זהו שהוכיח הקב"ה את אדם הראשון על שתיים רעות אשר עשה: א) "כי שמעת לקול אשתך", כבר מתחילה במקום להיות בבחינת משפיע, להשמיע את קול התורה לאשתך ללמדה דעת תורה, היית בבחינת מקבל לשמוע בעצת אשתך. ב) על ידי זה עבירה גוררת עבירה: "ותאכל מן העץ אשר צויתך לבלתי אכל ממנו", ששמעת בעצתה לאכול מעץ הדעת.

מעשה נשכיל להבין דברי חכמים שהגדירו את דברי אדם להקב"ה: "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל - כאן כפר בטובה", שהרי הקב"ה ברא לו אשה שתהיה "עזר" לסייע לו בעבודת ה', ואם היה בוחר להילחם כנגד הנחש הקדמוני היתה מסייעת לו בכך. אולם מאחר שהוא עצמו נפל ברשת היצר במחשבה, נתקיים אצלו: "לא זכה כנגדו", ועל ידי זה הכשילה אותו בחטא עץ הדעת, אם כן איך העז להטיח בפני הקב"ה: "האשה אשר נתת עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", ומזה הוכיחו כ"י: "כאן כפר בטובה".

התגברות האשה על היצר ככח תורתו של בעלה

ונראה להוסיף תבלין לדברי ה"צמח דוד" על פי מה ששינו בגמרא (ברכות יז:): "אמר ליה רב לרבי חייא, נשים במאי זכייך, באקרויי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנויי גברייהו בי רבנן, ונטרין

ב"דברי יחזקאל החדש" (הוספות פרשת ויחי) מביא, כי רעיון קדוש זה הביע פעם הרה"ק משינאווע זי"ע בשלחנו הטהור ליל שבת קודש, כאשר נדחפו האנשים מאד עד שבשגגה כיבו את הנרות שעמדו על השלחן, אמר להם הרה"ק משינאווע, כי מזה מוכח שדחיפתם לא היתה לשם שמים, כי אם היתה לשם שמים לא היה משתלשל מזה מעשה עבירה.

"הבנת דבר מתוך דבר"

יומתק לפרש בזה מאמר הגמרא (שבת לא:), כי אחת מהשאלות ששואלים אדם כשמכניסים אותו לדין היא: "הבנת דבר מתוך דבר", כי היות שהיצר הרע מסמא את עיני האדם להפוך עבירה למצוה, לכן שואלים אותו: "הבנת דבר מתוך דבר", כלומר האם התבוננת על התוצאה של המעשה כדי לבחון את המעשה הראשון, כי אם היה מצוה נסתבב מזה מצוה ואם עבירה נסתבב מזה עבירה, והיה לך ללמוד מזה שלא לחזור על המעשה שנית.

והנה כאשר נתבונן נראה שכל החיזיון הזה היה עם אדם הראשון, שהרי הקב"ה הושיבו בגן עדן והשליטו על כל הבריאה, ככתוב (תהלים ח-ז): "תמשילוהו במעשי ידיך כל שאתה תחת רגליו", ונתן לו לאכול מכל עצי הגן, וזהירו רק שלא לאכול מעץ הדעת, ככתוב (בראשית ב-טז): "ויצו ה' אלקים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכול תאכל, ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות".

נמצא כי כאשר מרד אדם הראשון בה' ואכל מעץ הדעת, אין לך כפיית טובה יותר גדולה מזו בה', אלא שהנחש הקדמוני הפילו ברשתו שהוא צריך לאכול מעץ הדעת לשם שמים, כמו שביאר ב"יערות דבש" (ח"ב דרוש ט) שהנחש הכניס בו מחשבה זרה, שהעץ הדעת הוא שער הנ' מחמישים שערי בינה וצריך למסור נפשו למיתה כדי להשיגו.

לכן נתחכמו חכמינו ז"ל ללמדנו חכמה בינה ודעת, כי מאחר שאנו רואים שנסתבב מזה שאדם הראשון השיב להקב"ה: "האשה אשר נתתי עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", אשר בכך "כפר בטובה", נתגלה מזה למפרע שגם מה שאכל מעץ הדעת היה בבחינת

**"אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"
פירש רש"י: "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי"**

למדנו יסוד גדול: כי החובה לקיים כל המצוות היא מצד הכרת טובה להקב"ה על שהוציאנו ממצרים

**"בזעת אפיך תאכל לחם", עונש על כפירת טובה,
כי אין הגשמים יורדים אלא אם יש מי שיכיר טובה**

**מאמר רבא: אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו" -
הכרת טובה לה' על יצירת האשה היא סגולה לפרנסה**

אשר הוצאתיך מארץ מצרים". ופירש רש"י בשם המכילתא: "כדאי היא ההוצאה שתהיו משועבדים לי". נמצינו למדים כי במאמר זה הודיע לנו הקב"ה יסוד גדול, כי שורש החובה המוטלת על כל אחד מישראל לקיים כל התורה ומצוותיה, הוא מצד הכרת טובה להקב"ה שהוציאנו ממצרים.

וכאשר נתבונן נראה כי יסוד זה מתאים להפליא עם מאמרו של הקב"ה על ידי הנביא (ישעיה מג-כא): "עם זו יצרתי לי תהילתי יספרו". ופירש רש"י: "עם זו יצרתי לי, למען תהילתי יספרו". הרי מבואר כי תכלית בריאת העולם היא שיספרו ישראל תהילות ה', שבכך אנו מביעים את הכרת הטובה לה' על כל הטוב אשר גמלנו ברוב רחמינו וחסדיו.

עוד זאת נקדים חידוש גדול בעבודת ה' שלמדנו ממשנתו הטהורה של הרה"ק משינאווע זי"ע ב"דברי יחזקאל" (פרשת שמות), כי לפעמים אדם עושה מעשה אשר בשעתו נדמה בדעתו שהוא מצוה, אך אחר כך לבו נוקפו ומתחיל לפשפש במעשיו, שאולי לא היה זה מצוה אלא אדרבה היה זה מעשה עבירה.

והעצה לזה היא שיתבונן בתוצאה שנסתבב ממעשה זה, כי אם ישתלשל מזה דבר טוב סימן הוא שהמעשה הראשון היה מצוה, ולכן יצא מזה דבר טוב בבחינת (אבות פ"ד מ"ב): "מצוה גוררת מצוה", אבל אם נתהוה מזה דבר רע, סימן הוא שהמעשה הראשון לא היה מצוה אלא עבירה, ולפיכך נשתלשל ממנו דבר עבירה בבחינת (שם): "עבירה גוררת עבירה".

לפי זה יש לומר כי זהו ששאל רב מרבי חייא: "נשים במאי זכיין", כלומר איך הן זוכות לתקן מה שהכשילה חוה את אדם הראשון ונתנה לו לאכול מעץ הדעת, כמו שכתוב (בראשית ג-1): "ותקח מפריה ותאכל ותתן גם לאישה עמה ויאכל", ועל ידי זה הפכה להיות במקום מקבל לבחינת משפיע. על כך השיב לו רבי חייא: "באקרויי בנייהו לבי כנישתא, ובאתנווי גברייהו בי רבנן ונטרין לגברייהו עד דאתו מבי רבנן".

כי בכך שהנשים מתאמצות לשלוח את בניהן לעסוק בתורה, והן גם שולחות את בעליהן למרחקים לעסוק בתורה וממתינות להם עד שיחזרו מבית המדרש, יש בזה ידים מוכיחות כי רצונן להיות בבחינת מקבל ללמוד מבעליהן דרכי התורה ולא בבחינת משפיע, ועל ידי זה הן זוכות לתקן חלקן במה שפגמה חוה בחטא עץ הדעת, להיות בבחינת משפיע במקום בחינת מקבל.

שורש קיום כל המצוות מצד הכרת טובה לה'

בדרך זו במסילה נעלה לבאר בדרך עבודה עומק דברי חכמים, שבחרו להגדיר את דברי אדם הראשון להקב"ה: "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", בהגדרה של "כאן כפר בטובה", ולכאורה אחרי שמרד בה' לעבור בקום ועשה על האזהרה שהזהירו הקב"ה שלא לאכול מעץ הדעת, מה יוסיף שהיה גם כפוי טובה על האשה שנתן לו הקב"ה.

ונראה לבאר הענין בזה על פי מה ששמענו מפי הקב"ה בדיבור הראשון של עשרת דברות בהר סיני (שמות כ-ב): "אנכי ה' אלקיך

הדעת מדה כנגד מדה: "וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בזעת אפיך תאכל לחם", כי אין זה עונש חדש אלא דבר שהוא תוצאה ממצבו הדל, כי מאחר שחטא ולא הכיר טובה להקב"ה על כל מה שפעל למענו, וראייה לדבר שהרי בהמשך כפר גם בטובה שנתן לו הקב"ה אשה להיות עזר כנגדו באמרו: "האשה אשר נתתה עמדי היא נתנה לי מן העץ ואוכל", לכן אי אפשר שירדו גשמים ותצמיח האדמה בלי טורח, כי אין הגשמים יורדים רק אם יש מי שיכיר טובה להקב"ה על כך.

אולם על ידי שיעמול קשה בזיעת אפו לחרוש את האדמה, ולהוציא את הקוצים והדרדרים עד שיוכל לאכול לחם, כי אז ילמד להכיר בטובתו של הקב"ה שמוריד לו גשמים ומצמיח לו תבואת השדה. וזהו שאנו אומרים בברכת המזון על הלחם, שנעשה מן החיטה שלפי המבואר בגמרא (ברכות מ.) חטא בו אדם הראשון, אנו מברכים עליו: "הזן את העולם כולו בטובו בחן ובחסד וברחמים, הוא נותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו". כדי להראות בזה שאנו מכירים בטובתו של הקב"ה הזן ומפרנס לכל ברוב רחמיו וחסדיו.

מעתה יאירו עינינו להבין כמה עמקו דברי חכמים שאמרו: "לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו", כי היות שהגזירה על קושי הפרנסה: "בזעת אפיך תאכל לחם", שורשה בכפירת הטובה של אדם הראשון להקב"ה, החל ממה שמרד כנגדו בחטא בעץ הדעת, וכלה במה שכפר בטובה שנתן לו אשה להיות עזר כנגדו.

לכן התיקון על כך הוא לכבד את אשתו, כדי להביע לה בכך הכרת טובה שהיא עזר כנגדו, ועל אחת כמה וכמה שיכיר טובה לה' שיצר לו במיוחד אשה שתהיה עזר כנגדו. וזהו שאמר רבא לבני מחוזא: "אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו", כי על ידי שמכבדים את האשה לגלות בכך הכרת טובה להקב"ה שנתן לו עזר כנגדו, מתקנים את הפגם של אדם הראשון שכפר בטובתו של הקב"ה, וממילא תהיה הברכה מצויה בתוך ביתו של אדם.

"גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה"

ועתה בא וראה כי על פי האמור יפתח לנו פתח להבין מה שמצינו בתורה, כי השכר על שמירת המצוות הוא ירידת גשמים, לעומת העונש על הפרת התורה שהוא עצירת גשמים, ככתוב בפרשה שניה של קריאת שמע (דברים יא-יג):

"והיה אם שמוע תשמעו אל מצוותי אשר אנכי מצוה אתכם היום... ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגןך ותירושך ויצהרך... השמרו לכם פן יפתה לבנכם וסרתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחיתם להם, וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה". וכן כתוב עוד (ויקרא כו-ג): "אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם, ונתתי גשמיכם בעתם ונתנה הארץ יבולה ועץ השדה יתן פריו".

יש לומר על פי מה שנתבאר, כי שורש קיום כל מצוות התורה הוא מפאת הכרת טובה להקב"ה שהוציאנו ממצרים, הנה כי כן מטעם זה כאשר אנו מקיימים כל המצוות, הרי ברור שנכיר טובה להקב"ה גם על הגשמים וצמיחת האדמה, לכן השכר על כך הוא: "ונתתי מטר ארצכם בעתו יורה ומלקוש ואספת דגןך ותירושך ויצהרך", ומכלל הן אתה שומע לאו, כי אם ח"ו אינם מקיימים המצוות כי אינם מכירים טובה להקב"ה: "וחרה אף ה' בכם ועצר את השמים ולא יהיה מטר והאדמה לא תתן את יבולה", כי הגשמים יורדים רק בתנאי שמכירים טובה להקב"ה.

יומתק להבין בזה מה שהפליגו חכמינו ז"ל בענין ירידת הגשמים באמרום (תענית ז.): "גדול יום הגשמים כיום שניתנה בו תורה". ובהשקפה ראשונה יפלא מאד מה ענין ירידת הגשמים למתן תורה. אך לפי האמור הענין הוא נפלא, כי מאחר שתכלית נתינת התורה לישראל היא שיקיימו כל המצוות מצד הכרת טובה להקב"ה, לכן ביום שהקב"ה מוריד גשמים משום שיש בישראל מדת הכרת טובה להקב"ה, הנה הוא גדול כיום שניתנה בו תורה אשר כל תכליתה היא מצד הכרת טובה להקב"ה.

"בזעת אפיך תאכל לחם" - עונש על כפירת טובה

כיון שבאנו לידי כך ירווח לנו להבין, מה שהעניש הקב"ה את אדם הראשון בחטא עץ

כפיית טובה להקב"ה, ועל ידי זה עבירה גוררת עבירה שכפר גם בטובה באשה שבראו הקב"ה להיות עזר כנגדו, ומזה נשכיל להבין כי החובה מוטלת עלינו לתקן כפיית טובה זו, על ידי שנקיים כל מצוות ה' שכאמור הוא מצד הכרת טובה להקב"ה.

הברכה מצויה בביתו של אדם בזכות אשתו

רחש לבי דבר טוב לבאר בזה מה שמצינו בגמרא (ב"מ נט.) מאמר נפלא בענין החובה על הבעל לכבד את אשתו: "לעולם יהא אדם זהיר בכבוד אשתו, שאין ברכה מצויה בתוך ביתו של אדם אלא בשביל אשתו, שנאמר (בראשית יב-טז) ולאברם היטיב בעבורה, והיינו דאמר להו רבא לבני מחוזא אוקירו לנשייכו כי היכי דתתעתרו". פירוש, כבדו את נשותיכם כדי שתתעשרו. וצריך ביאור להבין הקשר בין כבוד אשתו לעשירות.

נקדים לבאר מה שהעניש הקב"ה את אדם הראשון בחטא עץ הדעת בעמל פרנסתו, ככתוב (בראשית ג-יז): "ולאדם אמר כי שמעת לקול אשתך ותאכל מן העץ אשר צויתך לאמר לא תאכל ממנו, ארורה האדמה בעבורך בעיצבון תאכלנה כל ימי חיך, וקוץ ודרדר תצמיח לך ואכלת את עשב השדה, בזעת אפיך תאכל לחם עד שובך אל האדמה".

ולכאורה קשה הלא בשעת הציווי הזהירו הקב"ה רק על עונש מיתה (שם ב-יז): "ומעץ הדעת טוב ורע לא תאכל ממנו כי ביום אכלך ממנו מות תמות", מדוע אם כן הוסיף לו הקב"ה עונש גם על הפרנסה. ונראה ליישב על פי מה שמצינו יסוד גדול בענין ירידת הגשמים להצמיח את האדמה במקרא שכתוב בפרשתנו (בראשית ב-ה):

"וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר ה' אלקים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה". ופירש רש"י: "כי לא המטיר, ומאי טעמא לא המטיר, לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים, וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם, התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים". נמצינו למדים מזה שאין הקב"ה מוריד גשמים רק אם יש אדם שמכיר טובה על כך.